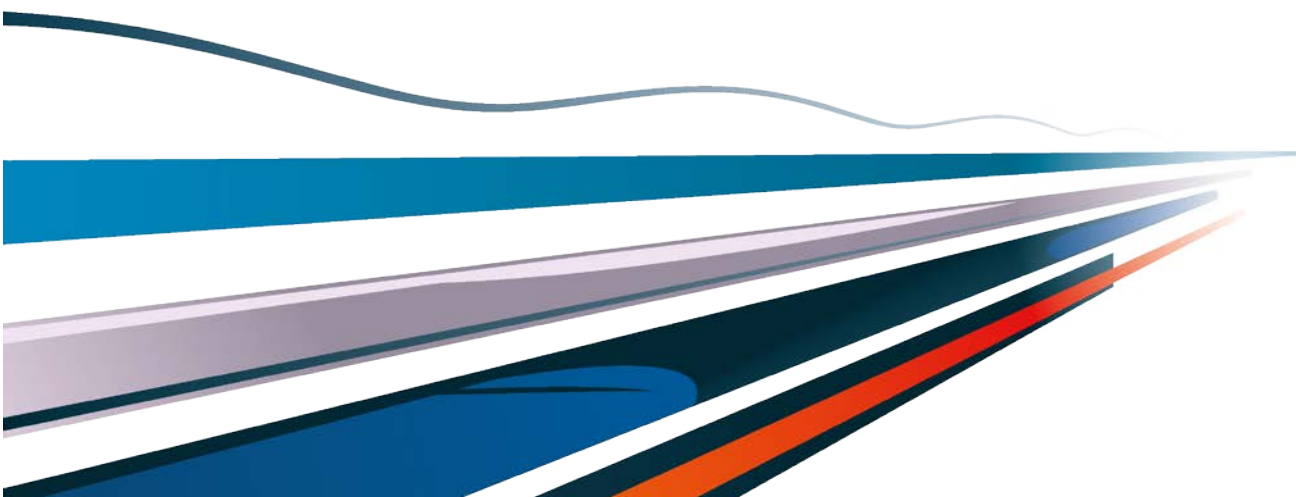

KOMMUNAL- OG
MODERNISERINGSDEPARTEMENTET

Årsregnskap 2016

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Ledelseskommentar til årsregnskapet 2016

Formål

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) ble etablert i sin nåværende form 1.1.2014 etter regjeringens beslutning om omorganisering av departementsstrukturen 16.10.2013. Tidligere Kommunal- og regionaldepartementet ble sammenslått med tidligere Fornyings- og administrasjonsdepartementet, samt Planavdelingen fra daværende Miljøverndepartementet.

KMD er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet.

Departementet har fire kjerneoppgaver:

- være faglig sekretariat for den politiske ledelsen, herunder å gi faglige råd om politikktutvikling
- gjennomføre sektorpolitikk overfor kommuner, fylkeskommuner, næringsliv, organisasjoner og innbyggere innenfor politisk gitte rammer (blant annet ved planlegging, utredning, gjennomføring og kommunikasjon av de sakene som departementet har ansvar for)
- behandle enkeltsaker, det vil si fatte vedtak i enkeltsaker der departementet har fått spesiell myndighet i samsvar med lov, forskrift eller forvaltningspraksis, svare på spørsmål og ulike typer forespørsler til departementet, utarbeide tilsvarende i rettssaker o.a.
- administrere og organisere underliggende virksomheter

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav i KMDs instruks om økonomistyring. Årsregnskapsrapporten gir et dekkende bilde av departementets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2016 har KMD samlet regnskapsført utgifter på 160 876 mill. kroner, en økning på om lag 1,7 mrd. kroner fra 2015 som i hovedsak skyldes økt rammetilskudd til kommunene. Den samlede mindreutgiften for alle poster KMD disponerte ble 9 048,3 mill. kroner, men etter justering for avgitte belastningsfullmakter, utnyttet merinntektsfullmakt har KMD en mindreutgift på 331,8 mill. kroner, om lag 33,4 mill. kroner mer enn året før. Av dette søkes 317,7 mill. kroner overført til neste år iht. beregninger i note B.

Vesentlige deler av mindreutgiften som søkes overført er knyttet til tilskuddspostene kap. 571, post 64 pga færre søknader fra kommuner og fylkeskommuner om kompensasjon etter naturskade samt kap. 552 post 72, der prosjekter er igangsatt, men ikke har kommet til utbetaling. Enkelte tilskuddsordninger og prosjekter på disse postene går over flere år.

Artskontorrapporteringen viser netto rapporterte driftsutgifter på 518 mill. kroner, hvorav utbetalinger til lønn utgjorde 310,1 mill. kroner, dvs. en lønnsandel på 59,9 prosent. Sammenlignet med i fjor er dette en relativt stor nedgang i driftsutgifter totalt (nedgang på 172,5 mill. kr), og en stor økning i lønnsandelen (fra 45,2 prosent). Endringen skyldes i hovedsak opprettelsen av Valgdirektoratet høsten 2015 som medførte at en del valgrelaterte IKT-utviklings- og driftoppgaver ble flyttet ut av departementet. Departementets bevilgning har også hatt en nedgang pga. ABE-reformen og øvrige kutt. For øvrig hadde vi i 2015 en erstatningsutbetaling på 45,6 mill. kroner knyttet til Fylkesmannen i Rogaland, som økte driftsutgiftene det året.

Note 2 viser også en nedgang i antall årsverk i KMD fra 419,6 til 368,44 årsverk. Dette skyldes i hovedsak at vi har lagt om til DFØs beregningsmåte der sykefravær og permisjoner er trukket fra, mot tidligere hvor tallet inkluderte dette.

Det er fortsatt investeringer på rundt 3,5 mill. kroner, en betydelig nedgang fra fjorårets beløp på 22,8 mill. kroner. Dette har bla sammenheng med enkelte feilføringer av utgifter i 2015 som skulle har vært ført som driftsutgift, og som ble ført korrekt i 2016, samt den ovennevnte opprettelsen av Valgdirektoratet. I 2016 mottok KMD utbytte fra Kommunalbanken AS på 417 mill. kroner, ref. note 6.

I 2016 utbetalte departementet tilskudd på 160,3 mrd. kroner, jfr. note 7. Dette er en økning på 1,9 mrd. kroner fra 2015. Dette skyldes i hovedsak en økning i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner. Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til eget regelverk.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet – Årsregnskap 2016

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31. desember 2016 13,1 mill. kroner. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av. KMD står oppført med kapitalposter i statens kapitalregnskap.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for departementet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen blir offentliggjort før 30. april 2017.

Oslo, 13. mars 2017

Eivind Dale

Departementsråd

Prinsippnote til årsregnskapet 2016

Årsregnskap for Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten (“bestemmelsene”). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1 og nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen “*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*” er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger departementet står oppført med i kapitalregnskapet.

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som KMD har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet KMD har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva KMD har til disposisjon for hver statskonto (kapittel/post). Dette inkluderer også kap. 525, post 01 og kap. 595 post 01 der KMD disponerer noen midler, mens hoveddelen av budsjettbevilgningen er delegert til underliggende virksomheter. Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra KMD selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt fullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall KMD har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. KMD har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2016

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2016	Merutgift (-) og mindretgift
0001	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	01	Apanasje		11 186 000	11 186 000	0
0001	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	50	Det konglige hoff		173 089 000	173 089 000	0
0001	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	51	Særskilte prosjekter ved Det konglige hoff		19 860 000	19 860 000	0
0002	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	01	Apanasje		9 310 000	9 310 000	0
0002	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	50	H.K.H. Kronprinsnen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.		18 784 000	18 784 000	0
0500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	01	Driftsutgifter		373 354 000	358 686 516	14 667 484
0500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	21	Spesielle driftsutgifter		114 065 000	65 372 264	48 692 736
0500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	22	Forskning		8 214 000	5 492 422	2 721 578
0500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd		66 084 000	66 084 000	0
0502	Lønnsoppgjøret i staten - tariffavtalte avsetninger	21	Spesielle driftsutgifter		1 000 000	1 371	998 629
0502	Lønnsoppgjøret i staten - tariffavtalte avsetninger	70	Tilskudd til kompetanseutvikling		31 277 000	2 550 000	28 727 000
0502	Lønnsoppgjøret i staten - tariffavtalte avsetninger	71	Tilskudd til midler til opplærings og utvikling av tillitsvalgte (OU-midler)		181 000 000	180 984 300	15 700
0520	Tilskudd til de politiske partier	01	Driftsutgifter		8 607 000	5 870 765	2 736 235
0520	Tilskudd til de politiske partier	70	Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner		292 000 000	291 714 215	285 785
0520	Tilskudd til de politiske partier	76	Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner		7 820 000	7 725 640	94 360
0525	Fylkesmannsembetene	01	Driftsutgifter		20 026 000	16 634 408	3 391 592
0541	IKT-politikk	22	Samordning av IKT-politikken		14 302 000	5 430 607	8 871 393
0541	IKT-politikk	70	Tilskudd til samordning av IKT-politikken		6 246 000	9 399 363	-3 153 363
0542	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	01	Driftsutgifter		4 891 000	4 557 044	333 956
0542	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	70	Tilskudd til internasjonale program		38 700 000	38 696 673	3 327
0546	Personvernemda	01	Driftsutgifter		1 914 000	1 503 030	410 970
0551	Regional utvikling og nyskaping	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling		1 176 993 000	1 176 993 000	0
0551	Regional utvikling og nyskaping	61	Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift		225 302 000	225 302 000	0
0552	Nasjonalt samarbeid for regional utvikling	62	Nasjonale tiltak for lokal samfunnsutvikling		21 379 000	15 019 476	6 359 524
0552	Nasjonalt samarbeid for regional utvikling	72	Nasjonale tiltak for regional utvikling		552 206 000	485 875 881	66 330 119
0560	Sametinget	50	Sametinget		280 879 000	280 879 000	0
0560	Sametinget	54	Sametingets fond		5 345 000	5 345 000	0
0561	Tilskudd til samiske formål	50	Samisk høyskole		4 588 000	4 588 000	0
0561	Tilskudd til samiske formål	51	Divvun		6 888 000	6 888 000	0
0561	Tilskudd til samiske formål	72	Samisk språk, informasjon m.m.		2 800 000	2 800 000	0
0567	Nasjonale minoriteter	22	Kollektiv oppreisning til norske rom mv.		3 000 000	1 333 332	1 666 668
0567	Nasjonale minoriteter	60	Tiltak for rom		6 860 000	5 600 000	1 260 000
0567	Nasjonale minoriteter	70	Tilskudd til nasjonale minoriteter		7 100 000	7 100 000	0
0567	Nasjonale minoriteter	71	Tilskudd til Romanifolket/taternes kulturfond		10 500 000	0	10 500 000
0567	Nasjonale minoriteter	72	Det mosaiske Trossamfund		6 840 000	6 840 000	0
0567	Nasjonale minoriteter	73	Tilskudd til kvensk språk og kultur		4 700 000	4 700 000	0
0571	Rammetilskudd til kommuner	21	Spesielle driftsutgifter		55 435 000	15 618 990	39 816 010
0571	Rammetilskudd til kommuner	60	Innbyggertilskudd		118 368 921 000	118 368 921 000	0
0571	Rammetilskudd til kommuner	61	Distriktilskudd Sør-Norge		408 811 000	408 811 000	0
0571	Rammetilskudd til kommuner	62	Nord-Norge og Namdalstilskudd		1 611 747 000	1 611 747 000	0
0571	Rammetilskudd til kommuner	63	Småkommunetilskudd		963 501 000	963 501 000	0
0571	Rammetilskudd til kommuner	64	Skjønnstilskudd		1 854 500 000	1 689 875 918	164 624 082
0571	Rammetilskudd til kommuner	66	Veksttilskudd		440 616 000	440 616 000	0
0571	Rammetilskudd til kommuner	67	Storbytilskudd		459 985 000	459 985 000	0
0572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	60	Innbyggertilskudd		31 481 975 000	31 481 975 000	0
0572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	62	Nord-Norge-tilskudd		642 399 000	642 399 000	0
0572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	64	Skjønnstilskudd		659 000 000	659 000 000	0
0573	Kommunereform	60	Engangskostnader og reformstøtte ved kommunesammenslåing		90 000 000	90 000 000	0
0573	Kommunereform	61	Engangskostnader og reformstøtte ved fylkeskommunesammenslåing		30 000 000	30 000 000	0
0575	Ressurskrevende tjenester	60	Toppfinansieringsordning		8 643 848 000	0	8 643 848 000
0576	Vedlikehold og rehabilitering	60	Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering til kommuner		400 000 000	400 000 000	0
0578	Valgdirektoratet	01	Driftsutgifter		0	26 580	-26 580
0579	Valgutgifter	01	Driftsutgifter		11 208 000	9 298 484	1 909 516
0590	Planlegging og byutvikling	61	Bærekraftig byutvikling		19 428 000	16 585 000	2 843 000
0590	Planlegging og byutvikling	65	Områdesatsing i byer		29 841 000	29 800 000	41 000
0590	Planlegging og byutvikling	71	Internasjonale organisasjoner		817 000	854 638	-37 638
0590	Planlegging og byutvikling	81	Lokal kompetanse og universell utforming		4 476 000	4 335 000	141 000
0595	Statens kartverk, arbeid med tinglysning og nasjonal geografisk infrastruktur	01	Driftsutgifter		2 000 000	1 723 408	276 592
0021	Statsrådet	01	Driftsutgifter		0	1 520 834	
0872	Nedsatt funksjonsevne	21	Spesielle driftsutgifter		0	1 959 373	
0872	Nedsatt funksjonsevne	71	Universell utforming og økt tilgjengelighet		0	1 734 425	
1400	Klima- og miljødepartementet	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak		0	2 000 000	
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter		0	21 957 799	
Sum utgiftsført					169 895 617 000	160 876 440 755	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2016	Merinntekt og mindreinntekt(-)
3500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	01	Driftsinntekter	0	60 000	60 000
5616	Kommunalbanken AS	85	Aksjeutbytte	417 000 000	417 000 000	0
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse	0	8 260 163	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift	0	37 788 189	
<i>Sum inntektsført</i>				417 000 000	463 108 352	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					160 413 332 404	
Kapitalkontoer						
60046701	Norges Bank KK /innbetalinger				470 537 017	
60046702	Norges Bank KK/utbetalinger				-160 884 511 224	
705001	Endring i mellomværende med statskassen				641 803	
<i>Sum rapportert</i>					0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)						
				31.12.2016	31.12.2015	Endring
626005	Aksjer i under Kommunal- og moderniseringsdepartementet			3 144 625 000	3 144 625 000	0
705001	Mellomværende med statskassen			-13 083 408	-13 725 211	641 803

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
000101	0	11 186 000	11 186 000
000150	0	173 089 000	173 089 000
000151	0	19 860 000	19 860 000
000201	0	9 310 000	9 310 000
000250	0	18 784 000	18 784 000
050001	17 647 000	355 707 000	373 354 000
050021	37 973 000	76 092 000	114 065 000
050022	1 389 000	6 825 000	8 214 000
050050	0	66 084 000	66 084 000
050221	0	1 000 000	1 000 000
050270	14 777 000	16 500 000	31 277 000
050271	0	181 000 000	181 000 000
052001	0	8 607 000	8 607 000
052070	0	292 000 000	292 000 000
052076	0	7 820 000	7 820 000
052501	0	20 026 000	20 026 000
054122	7 227 000	7 075 000	14 302 000
054170	0	6 246 000	6 246 000
054201	155 000	4 736 000	4 891 000
054270	0	38 700 000	38 700 000
054601	0	1 914 000	1 914 000
055160	0	1 176 993 000	1 176 993 000
055161	0	225 302 000	225 302 000
055262	21 379 000	0	21 379 000
055272	115 806 000	436 400 000	552 206 000
056050	0	280 879 000	280 879 000
056054	0	5 345 000	5 345 000
056150	0	4 588 000	4 588 000
056151	0	6 888 000	6 888 000
056172	0	2 800 000	2 800 000
056722	0	3 000 000	3 000 000
056760	660 000	6 200 000	6 860 000
056770	0	7 100 000	7 100 000
056771	5 200 000	5 300 000	10 500 000
056772	0	6 840 000	6 840 000
056773	0	4 700 000	4 700 000
057121	18 219 000	37 216 000	55 435 000
057160	0	118 368 921 000	118 368 921 000
057161	0	408 811 000	408 811 000
057162	0	1 611 747 000	1 611 747 000
057163	0	963 501 000	963 501 000
057164	0	1 854 500 000	1 854 500 000
057166	0	440 616 000	440 616 000
057167	0	459 985 000	459 985 000
057260	0	31 481 975 000	31 481 975 000

057262	0	642 399 000	642 399 000
057264	0	659 000 000	659 000 000
057360	0	90 000 000	90 000 000
057361	0	30 000 000	30 000 000
057560	0	8 643 848 000	8 643 848 000
057660	0	400 000 000	400 000 000
057901	2 360 000	8 848 000	11 208 000
059061	340 000	19 088 000	19 428 000
059065	0	29 841 000	29 841 000
059071	0	817 000	817 000
059081	0	4 476 000	4 476 000
059501	0	2 000 000	2 000 000

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastnings- fullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings- fullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
050001		14 667 484		14 667 484	60 000		14 727 484	17 785 000	14 727 484
050021	<i>Kan overføres</i>	48 692 736	33 410 414	15 282 322			15 282 322	180 453 000	15 282 322
050022	<i>Kan overføres</i>	2 721 578		2 721 578			2 721 578	13 504 000	2 721 578
050221	<i>Kan overføres</i>	998 629		998 629			998 629	1 000 000	998 629
050270	<i>Kan overføres</i>	28 727 000	8 661 260	20 065 740			20 065 740	34 000 000	20 065 740
050271		15 700		15 700			15 700		
052001		2 736 235		2 736 235			2 736 235	430 000	0
052070		285 785		285 785			285 785		
052076		94 360		94 360			94 360		
054122	<i>Kan overføres, kan nyttes under kap. 541 post 70</i>	8 871 393	2 378 507	6 492 886		-3 153 363	3 339 523	15 315 000	3 339 523
054170	<i>Kan overføres, kan nyttes under kap. 541 post 22</i>	-3 153 363		-3 153 363		3 153 363	0		
054201		333 956		333 956			333 956	237 000	237 000
054270	<i>Kan overføres</i>	3 327		3 327			3 327	85 250 000	0
054601		410 970		410 970			410 970	96 000	96 000
055161	<i>Kan overføres</i>	0		0			0	586 002 000	0
055262	<i>Kan overføres</i>	6 359 524		6 359 524			6 359 524	0	0
055272	<i>Kan overføres</i>	66 330 119		66 330 119			66 330 119	916 550 000	63 500 000
056722		1 666 668		1 666 668			1 666 668	3 000 000	1 666 668
056760	<i>Kan overføres</i>	1 260 000		1 260 000			1 260 000	12 200 000	1 260 000
056771	<i>Kan overføres</i>	10 500 000		10 500 000			10 500 000	10 500 000	10 500 000
057121	<i>Kan overføres</i>	39 816 010	24 645 647	15 170 363			15 170 363	70 896 000	15 170 363
057164	<i>Kan nyttes under kap. 572 post 64</i>	164 624 082		164 624 082			164 624 082	4 017 500 000	164 624 082
057264	<i>Kan nyttes under kap. 571 post 64</i>	0		0			0	1 286 000 000	0
057560	<i>Overlagsbevilgning</i>	8 643 848 000	8 643 849 000	-1 000			-1 000		
057901		1 909 516		1 909 516			1 909 516	442 000	442 000
059061	<i>Kan overføres</i>	2 843 000		2 843 000			2 843 000	37 638 000	2 843 000
059065	<i>Kan overføres</i>	41 000		41 000			41 000	58 841 000	41 000
059071		-37 638		-37 638			-37 638		
059081	<i>Kan overføres</i>	141 000		141 000			141 000	8 826 000	141 000
		9 044 707 072	8 712 944 828	331 762 244			331 822 244		317 656 389

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

KMD har mottatt belastningsfullmakter fra Statsministerens kontor kap. 0021 post 01 på 1,5 mill. kroner, Barne- og likestillingsdepartementets kap. 847 post 21 og 71 på 3,8 mill. kroner og Klima- og miljødepartementets kap. 1400 post 76 på 2 mill. kroner. Til sammen har KMD mottatt belastningsfullmakter på 7,3 mill. kroner. KMD har et samlet mindreforbruk på 95 367 kroner for mottatte belastningsfullmakter.

Stikkordet «kan overføres»

Poster med stikkordet kan overføres, gir hjemmel til å overføre bevilgningen til de to neste budsjettårene. Dette gjelder samtlige poster som er oppført med stikkordet kan overføres i denne noten, bortsett fra kap. 552 post 62. Det har ikke vært bevilgning på kap. 552 post 62 siste to år, det er derfor ikke mulig å overføre mindreforbruket på 6,4 mill. kroner. Det er gitt ut 71,7 mill. kroner i andre fullmakter, av dette er 69,1 mill. kroner benyttet. En del av mindreforbruket vil bli søkt overført til 2017.

Stikkordet «kan nyttes under»

Poster med stikkordet kan nyttes under gir hjemmel til å overskride bevilgningen stikkordet viser til, med innsparing under den bevilgningen det henvises fra. For KMD gjelder dette kap. 541 post 22 og 70, samt kap. 571 post 64 og kap. 572 post 64. Fullmakten er benyttet på kap. 541 post 70 hvor det er merforbruk på 3,2 mill. kroner som dekkes av mindreforbruket på kap. 541 post 22.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Poster med stikkord overslagsbevilgning gir hjemmel til å overskride bevilgningen mot etterfølgende framlegg for Stortinget. For KMD gjelder dette kap. 575 post 60.

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

KMA har i 2016 avgitt belastningsfullmakter og fullmakter gjennom tildelingsbrev til å belaste KMDs kapitler på til sammen 8,7 mrd. kroner Det er benyttet 8,7 mrd. kroner av disse fullmaktene. Største fullmakten er gitt til Helsedirektoratet på 8,6 mrd. kroner som er fullt utnyttet i 2016. Det er gitt ut 73,2 mill. kroner i andre fullmakter, av dette er det benyttet 69,1 mill. kroner. En del av mindreforbruket på fullmaktene vil inngå i beregningen av mulig overførbart beløp til neste år.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

KMD har fullmakt gitt av Stortinget til å overskride driftsbevilgningen kap. 500 post 01 mot merinntekter på kap. 3500 post 01. KMD har i 2016 merinntekter på 60 000 kroner som inngår i beregningen av overførbart beløp neste år.

Mulig overførbart beløp

KMD har i 2016 et totalt mindreforbruk på 331,8 mill. kroner. Av dette søker KMD å få overført 317,7 mill. kroner til 2017. Differansen mellom mindreforbruk og mulige overføringer blir tilbakeført til statskassen.

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2016

	Note	2016	2015
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	60 000	60 000
Salgs- og leieinntekter	1	0	0
Andre inntekter	1	0	0
<i>Sum inntekter fra drift</i>		60 000	60 000
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utgifter til lønn	2	310 133 164	312 026 955
Andre utgifter til drift	3	207 971 562	378 607 593
<i>Sum utgifter til drift</i>		518 104 726	690 634 548
Netto rapporterte driftsutgifter		518 044 726	690 574 548
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	3 523 241	22 845 902
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	2 757	335 794
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		3 525 998	23 181 696
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		3 525 998	23 181 696
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	424 735 897	27 953 139
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		424 735 897	27 953 139
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utgifter av tilskudd og stønader	7	160 332 859 282	158 411 702 910
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		160 332 859 282	158 411 702 910
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		531 315	566 585
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		37 788 189	38 364 926
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		21 957 799	33 907 949
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-16 361 705	-5 023 562
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		160 413 332 404	159 092 482 453
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		2016	2015
Fordringer		374 507	143 393
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-13 461 346	-13 741 736
Skyldige offentlige avgifter		-19 326	-142 787
Annen gjeld		22 757	15 919
Sum mellomværende med statskassen	8	-13 083 408	-13 725 211

Virksomhet Kommunal- og moderniseringsdepartement.**Note 1 Innbetalinger fra drift**

	31.12.2016	31.12.2015
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
<i>Sum innbetalinger fra gebyrer</i>	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	60 000	60 000
<i>Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>	60 000	60 000
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
<i>Sum salgs- og leieinnbetalinger</i>	0	0
<i>Andre innbetalinger</i>		
<i>Sum andre innbetalinger</i>	0	0
Sum innbetalinger fra drift	60 000	60 000

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.**Note 2 Utbetalinger til lønn**

	31.12.2016	31.12.2015
Lønn	274 627 719	272 938 948
Arbeidsgiveravgift	37 788 189	38 364 926
Pensjonsutgifter	0	0
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-11 208 200	-10 320 138
Andre ytelser	8 925 456	11 043 219
Sum utbetalinger til lønn	310 133 164	312 026 955
Antall årsverk*:	368,44	419,6
* Nedgangen i antall årsverk skyldes i hovedsak at vi har lagt om til DFØs beregningsmåte der sykefravær og permisjoner er trukket fra, mot tidligere hvor tallet tallet inkluderte dette.		

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2016	31.12.2015
Husleie	29 723 714	29 434 152
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	0	4 085
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	3 370 702	3 403 250
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	360 903	460 919
Mindre utstysanskaffelser	1 324 130	1 972 750
Leie av maskiner, inventar og lignende*	13 736 382	3 809 557
Kjøp av fremmede tjenester**	86 656 699	181 337 511
Reiser og diett	10 090 625	11 208 332
Øvrige driftsutgifter***	62 708 407	146 977 036
Sum andre utbetalinger til drift	207 971 562	378 607 593

* Økningen i utbetalinger til leie av maskiner, inventar og lignende skyldes at lisenser til Fylkesmannsembetene i 2015 ble ført som immaterielle eiendeler, men er i 2016 utgiftsført som en driftsutgift

** Nedgangen i kjøp av fremmede tjenester skyldes i hovedsak lavere utgifter som følge av at det ikke ble gjennomført valg i 2016 og Valgdirektoratet ble etablert

*** Nedgangen i øvrige driftsutgifter skyldes at det ikke har vært utgifter til valggjennomføring i 2016, samt at det i 2015 ble utbetalt en enkelt erstatningssum på 46,5 mill. kroner.

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2016	31.12.2015
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0

	31.12.2016	31.12.2015
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter*	2 757	335 794
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	2 757	335 794

* Nedgangen skyldes at det i 2015 ble utbetalt forsinkelsesrente i forbindelse med en erstatningssak

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2016	31.12.2015
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende*	1 015 567	12 136 577
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	185 106	973 180
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	2 322 569	9 736 145
Sum utbetaling til investeringer	3 523 241	22 845 902

* Nedgangen i immaterielle eiendeler og lignende fra 2015 til 2016 skyldes at lisenser til Fylkesmannsembetene ved en inkurie ble bokført som immaterielle eiendeler i 2015

	31.12.2016	31.12.2015
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2016	31.12.2015
Utbytte	417 000 000	0
Tilfeldige og andre inntekter (kto. 5309 29 i statens kontoplan)	7 735 897	27 953 139
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	424 735 897	27 953 139

Virksomhet: Kommunal- og moderniseringsdepartement.

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2016	31.12.2015
Overføringer til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter	466 084 000	359 912 000
Overføringer til andre statlige regnskaper	241 838 162	227 610 000
Tilskudd til kommuner	124 507 480 453	122 224 684 322
Tilskudd til fylkeskommuner	34 193 122 791	33 524 461 636
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	150 866 464	541 116 934
Tilskudd til finansielle foretak	224 700 000	1 000 000 000
Tilskudd til husholdninger	611 668	0
Tilskudd til ideelle organisasjoner	504 146 144	482 113 712
Tilskudd til statsforvaltningen	2 850 000	4 050 000
Tilskudd til utlandet	41 159 600	47 754 306
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	160 332 859 282	158 411 702 910

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2016 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31.12.2016 Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	3 144 625 000	0	3 144 625 000
Obligasjoner	0	0	0
<i>Sum</i>	3 144 625 000	0	3 144 625 000
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer*	461 290	374 507	86 783
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
<i>Sum</i>	461 290	374 507	86 783
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-2 598 354	0	-2 598 354
Skyldig skattetrekk	-13 461 346	-13 461 346	0
Skyldige offentlige avgifter	-19 326	-19 326	0
Annen kortsiktig gjeld**	-507 786	22 757	-530 544
<i>Sum</i>	-16 586 812	-13 457 915	-3 128 898
Sum	3 128 499 478	-13 083 408	3 141 582 885

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet***	Balanseført egenkapital i selskapet***	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>							
Kommunalbanken AS	01.11.1999	3144625	100 %	100 %	-	-	3 144 625 000
Balanseført verdi 31.12.2016							3 144 625 000
* Differansen mellom bokført avregning med statskassen og rapportert mellomværende med statskassen for andre fordringer skyldes forskudd på rammetilskudd på 86 783 kroner som ved en inkurie ikke ble tilbakeført i 2016							
** Differansen mellom bokført avregning med statskassen og rapportert mellomværende med statskassen for annen kortsiktig gjeld skyldes periodisering av faktura med fakturadato i 2016, som er bokført i 2017							
*** Kommunalbanken AS vil offentliggjøre sitt årsregnskap i april							

KOMMUNAL- OG
MODERNISERINGSDEPARTEMENTET
Org. nr.: 972417858

Riksrevisjonens beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Kommunal- og moderniseringsdepartementets årsregnskap for 2016. Årsregnskapet består av ledelseskomentarar og oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering, inklusive noter til årsregnskapet for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2016.

Etter Riksrevisjonens mening gir Kommunal- og moderniseringsdepartementets årsregnskap et rettviseende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter i 2016 og av aksjer og mellomværende med statskassen per 31. desember 2016, i samsvar med regelverk for statlig økonomistyring.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og de etiske kravene i ISSAI 30 fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene og INTOSAI's etikkregler. Etter Riksrevisjonens oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide et årsregnskap som gir et rettviseende bilde i samsvar med regelverk for økonomistyring i staten. Ledelsen er også ansvarlig for å etablere den interne kontrollen som finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er et høyt sikkerhetsnivå, men det er ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999) alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir ansett som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke beslutningene som treffes av brukere på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og ISSAI 1000–2999, utøver revisor profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen.

Revisor identifiserer og anslår risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Revisjonshandlinger utformes og gjennomføres for å håndtere slike risikoer, og tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis innhentes som grunnlag for revisors konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil. Dette skyldes at misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, feilpresentasjoner, eller overstyring av intern kontroll.

Revisor gjør også følgende:

- opparbeider en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll
- evaluerer hensiktsmessigheten av regnskapsprinsippene som er brukt, og rimeligheten av tilhørende opplysninger som er utarbeidet av ledelsen
- evaluerer den totale presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, herunder tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde

Revisor kommuniserer med ledelsen om planlagt omfang av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Revisor vil også kommunisere om forhold av betydning som er avdekket i løpet av revisjonen, herunder eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Av de forholdene som kommuniseres med ledelsen, tar revisor standpunkt til hvilke som er av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet, og avgjør om disse regnes som sentrale forhold ved revisjonen. Disse beskrives i så tilfelle under eget avsnitt i revisjonsberetningen, med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring. Forholdene omtales ikke i beretningen hvis Riksrevisjonen beslutter at de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring med rimelighet må forventes å være større enn offentlighetens interesse av at saken blir omtalt. Dette vil bare være aktuelt i ytterst sjeldne tilfeller.

Dersom Riksrevisjonen gjennom revisjon av årsregnskapet får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk for økonomistyring, gjennomføres utvalgte revisjonshandlinger for å kunne gi uttalelse om hvorvidt det er vesentlige brudd på disse.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon knyttet til administrative regelverk for økonomistyring

Vi gir en uttalelse med moderat sikkerhet på om vi er kjent med forhold som tilsier at virksomhetens disponering av bevilgningene i vesentlig grad er i strid med administrative regelverk for økonomistyring. Uttalelsen bygger på ISSAI 4000-serien for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnås gjennom revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendig.

Basert på revisjon av årsregnskapet og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til ISSAI 4000-serien, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomhetens disponering av bevilgningene er i strid med administrative regelverk for økonomistyring.

Oslo; 24.04.2017

Etter fullmakt

Hans Conrad Hansen
ekspedisjonssjef

Einar Sæther
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur